

Rapport fra vurderingsutvalget for ny norsk sakprosa for voksne 2025

Formålet med ordningen er å sørge for at ny norsk sakprosa av høy kvalitet for voksne blir skapt, utgitt, spredt og lest. Ordningen skal bidra til en åpen og opplyst offentlig samtale.

Innkjøpsordning for ny norsk sakprosa for voksne har løpende søknadsfrist.

[Retningslinjer ny norsk sakprosa for voksne – innkjøpsordning.](#)

Påmeldinger og innkjøp

	2021	2022	2023	2024	2025
Antall behandlede titler	381	399	366	356	391
Antall innkjøpt	128	106	126	124	142
Antall avslått	253	293	240	232	249
Innkjøpsprosent	34 %	27 %	34 %	35 %	36 %
Budsjett	31 700 000	26 551 000	33 280 000	34 611 000	40 650 000

Budsjettallene for 2021–2022 inkluderer tilførte stimuleringsmidler i forbindelse med koronapandemien. Fra og med 2023 ble den ordinære avsetningen tilført betydelig mer midler slik at det kunne kjøpes inn flere titler. Fra og med 2025 ble ordningen tilført ytterligere 5 mill. kroner i friske midler.

Format og målform 2025

	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	351	139	212	40 %
Kun papirbok	40	3	37	8 %
Nynorsk	37	13	24	35 %
Bokmål	354	129	225	36 %

19 titler ble kjøpt inn som ekstra kostnadskrevende. Ekstra kostnadskrevende utgivelser har utgifter til trykking som kan vurderes å være høyere enn vanlig grunnet utstrakt bruk av illustrasjoner, eller de kan ha andre særlig godt begrunnede behov for flerfarget trykk.

Ordningen har tre standardbegrunnelser for avslag:

1. Boken ble ikke prioritert i årets budsjett, men ville blitt det med andre økonomiske rammer.
2. Boken oppfyller ikke kravene til kvalitet eller relevans.
3. Boken omfattes ikke av ordningen.

Fordeling av avslag i 2025

Avslag 1	Avslag 2	Avslag 3	Totalt
166	59	24	249

Om utvalget

Vurderingsutvalget for ny norsk sakprosa for voksne har i 2025 bestått av:

Trine Hamran (leder) (1971), Troms. Sosialantropolog, journalist og sakprosaforfatter.

Guro Jabulisile Sibeko (1975), Oslo. Samfunnsdebattant og forfatter av skjønnlitteratur og sakprosa.

Carl Emil Vogt (1974), Buskerud. Historiker og sakprosaforfatter. Forsker og rådgiver ved Holocaustsenteret.

Stine Qvigstad Jenvin (1976), Nordland. Litteraturviter og biblioteksjef på Stormen bibliotek i Bodø.

Arve Hjelseth (1966) Trøndelag. Professor i idrettssosiologi ved NTNU. Sakprosaforfatter og skribent.

Joep Aarts (vara) (1980), Oslo. Seniorrådgiver i Avdeling for bibliotekutvikling på Nasjonalbiblioteket.

Johanne Kielland Servoll (vara) (1979), Innlandet. Biograf, sakprosaforfatter og skribent. Arbeider med forskningsadministrasjon ved Høgskolen i Innlandet.

Det ble avholdt åtte møter i 2025, halvparten digitale og halvparten fysiske. Vara (Joep Aarts) ble innkalt til det sjuende møtet 28. oktober.

Vurderingen i utvalget er organisert slik at hver påmeldt tittel har to førstelesere og tre kontroll-lesere. Ved uenighet oppnevnes en tredje førsteleser. Én tittel fikk oppnevnt en tredje førsteleser i 2025. Det har ikke vært innhentet konsulentuttalelser.

Tendenser og analyser

Tallene for 2025 viser at 391 bøker var meldt på ordningen, og av disse ble 142 kjøpt inn. Dette gir en innkjøpsprosent på 36. Hvis vi for eksempel ser på 2022, som var et rekordår med 399 påmeldte bøker, ble det da kjøpt inn 106 bøker, noe som ga en innkjøpsprosent på 27. Det er ikke mulig å helt forutse hvor mange bøker som meldes på fra år til år, i 2024 var det «bare» 356 bøker, og innkjøpsprosenten ble da på 35. Det nytter med økte bevilgninger, og for 2025 kom det inn nye 5 millioner kroner til ordningen. Dette viser at de nye bevilgningene, selv om de ikke er enorme, gjør at vi klarer å løfte innkjøptprosenten noe. Enhver økning er kjærkommen, all den tid vurderingsutvalget jevnlig opplever å måtte avslå bøker som burde ha vært kjøpt inn.

I 2025 var det, som tabellene viser, 166 bøker som fikk Avslag 1, kun 59 bøker fikk avslag 2, mens 24 bøker fikk avslag 3.

Avslag 1 innebærer at boken ville vært kjøpt inn «med andre økonomiske rammer.» Her sier vi egentlig at sakprosa er et område som er underprioritert fra bevilgende myndigheter. I en tid med utstrakt desinformasjon og synkende leseevne og leselyst er det ønskelig at myndighetene ser sakprosaens betydning for en åpen og opplyst offentlig samtale, og betydningen av at bøker om aktuelle tema når ut til bibliotekene og kan leses også av dem som ikke kan eller vil kjøpe boken selv.

De fleste bøkene som ble meldt på ordningen fikk i 2025 *avslag 1*, altså fikk forlagene en beskjed om at boken *kunne* vært kjøpt inn, at den møtte kriteriene for kvalitet, originalitet og relevans, men at det ikke var nok midler til innkjøp. Det er likevel ikke slik at alle bøkene som får avslag 1 er like gode eller viktige. Det vil være en skala her, hvor noen bøker *nesten* ble kjøpt inn, mens andre *nesten* ble vurdert som for dårlige. Utvalget bruker generelt mer tid på å diskutere innkjøp eller ikke, enn det bruker på å se på om boken bør få avslag 1 eller 2. Det har vært noe ulik praksis mellom utvalgene på hvor streng man er, men resultatet endrer seg ikke mellom avslag 1 og avslag 2, boken kjøpes i alle fall ikke inn.

Det er ennå slik at det er flest enkeltpersonforlag/énbokforlag blant de bøkene som får avslag 2. Det er for 2025 hele 81 forlag som kun har meldt på én bok til ordningen, i mange tilfeller er forfatter og forlegger samme person. Av disse 81 er 11 bøker kjøpt inn, men selv om denne innkjøpsprosenten er lav, gis det ut verdifulle bøker også på egne forlag. For 2025 utmerket Siri Lindstad seg med boken *På spøkessiden, om skeive liv*. Denne boken er både litterært og formmessig av høy kvalitet, temaet er originalt og relevant, og det er tydelig at forfatteren har prioritert grundig bearbeidelse av manus så vel som bokens formmessige kvaliteter. En del av bøkene som er påmeldt av énbokforlag, havner inn under betegnelsen selvhjelpsbok eller håndbok, som betyr avslag 3. En del har ikke høy nok kvalitet, og man kan tenke seg at det ikke er prioritert å bruke ressurser på en ekstern redaktør.

Kjempen på sakprosa er Cappelen Damm, med 46 påmeldte bøker og 27 innkjøpte. Kagge kommer på en andreplass, med 37 påmeldte bøker og 16 innkjøpt. Av mindre forlag har Museumsforlaget meldt på 6 bøker og fått innkjøpt tre, Manifest har også meldt på 6 bøker, og fått innkjøpt 4. Frisk Forlag publiserer gjerne populære bøker, men havner ofte utenfor denne ordningen da bøkene gjerne kommer i sjangeren selvhjelp/håndbok. De hadde i 2025 meldt på 7 bøker, hvorav kun én ble kjøpt inn.

Trender og tendenser innen sakprosa følger gjerne aktuelle hendelser i samfunnet. I så måte fortsetter en del trender fra de nært foregående årene, som krig og konflikt, samfunn og teknologi, menneske og natur.

Under krig og konflikt kan nevnes *Ufred* av Åsne Seierstad, *USA – en nekrolog?* av Hilde Eliassen Restad, *Iran og Israel*. *Gamle venner, nye fiender* av Eirik Kvindesland og *Sammen*

bekjemper vi fascismen, hvor Jonas Bals fortsetter sitt prosjekt med å skrive om fascisme og antifascisme.

En solid gjenganger blant bøkene som meldes på ordningen, er bøker om andre verdenskrig. Det finnes ennå mindre fortalte historier her, og det kom i 2025 ut to bøker om Knut Rød og hans rolle under de norske jødeforfølgelsene, hvor begge ble kjøpt inn. *Det tredje riket. Nazismen og Nazi-Tyskland 1918–1945* av Anders Granås Kjøstvedt bringer nye og interessante perspektiver, og boken om motstandskvinnen *Wanda* av Anders Heger er en rik leseropplevelse. Kald krig er også en gjenganger, og det ble blant annet kjøpt inn to bøker om spionen Gunvor Galtung Haavig. Av andre gode biografier om kvinner, kan nevnes *Undervegs med Nanna With* av Aud Farstad.

Når det gjelder samfunn og teknologi, ser vi bøker som på ulike vis tar for seg konsekvensen av kunstig intelligens, som *Hvordan redde demokratiet fra kunstig intelligens* av Henrik Skaug Sætra og *Vidunderlige nye verden? Kunstig intelligens, etikk og menneskesyn* av Atle Ottesen Sjøvik og Asle Eikrem. Noen bøker gir også nye perspektiver på mennesket og livene våre, som *Hva vi levende kan lære av de døde: Fortellinger fra obduksjonssalen* av Ida Kathrine Gravensteen og *Livet, døden, krig og korn. Historier om nitrogen* av Anja Røyne. Gravejournalistikk som møter *true crime* er det også flere eksempler på, her kan særlig nevnes *Den usannsynlige seriemorderen* av Simen Sætre.

Vi ser et temmelig rikt tilfang av sakprosaer som tar for seg samisk historie og samtid, og det er spennende å se bredden her: *Samisk liv og kultur på 1700-tallet* av Terje T.V. Bratberg og Jacob Nordin Andresen, *Sørsamene i rettshistorien før 1814* av Tine Berg Floater, og *Vrengte kofter. Kampen for en samisk fremtid* av Aslak Heika Hætta Bjørn, om motstandskampen som del av samisk kultur og med en original inngang til temaet forsoning.

Ofte vil relevans og betydningen for en åpen og opplyst offentlig samtale være en viktig parameter for utvalgets vurderinger, og kanskje veie noe tyngre enn originalitet og kvalitet. Det er likevel en del bøker som – i tillegg til å være relevante og originale – også utmerker seg rent litterært. Nevnte *På spøkessiden* og *Wanda*, og *Blomstret og brent* av Bendik Wold, og enkelte bøker med en dyp empati til naturen som noe større enn mennesket og verdifullt i og for seg selv, som *Moralens økologi* av Erland Kiøsterud og *Dyr* av Gisle Selnes. Formmessig nyskapende er Sumayo Jirde Calis bok *Om kamp, om kjærlighet*. «Sakpoesi» kalles det gjerne når sakprosaen finner et så poetisk formspråk, og her lar forfatteren leseren få kjenne rasismens pris på kroppen.

Vi ser flere bøker som omhandler KI, men vi tror ennå ikke det er mange bøker skrevet *ved hjelp* av KI. I en bok skriver forfatteren i etterordet at Chat GPT er brukt til noen innspill i skriveprosessen. Utvalget fant samlet sett at dette ikke rammet verkets kvalitet, og denne boken ble kjøpt inn. I et annet tilfelle var det konkret mistanke om utstrakt bruk av en generativ språkmodell (LLM), men denne bokens kvalitet var så lav at verket uansett ikke var aktuelt for innkjøp. Det kan være annen bruk av LLM som ikke er fanget opp. Man kan ellers

forestille seg – eller håpe? – at utstrakt bruk av LLM vil gå ut over den litterære kvaliteten og det faglige innholdet, og vil siles ut på grunnlag av kvalitet.

Vedlegg

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag 2025:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
CAPPELEN DAMM AS	46	27	19
KAGGE FORLAG AS	37	16	21
FORENTE FORLAG AS	33	20	13
VIGMOSTAD & BJØRKE AS	19	10	9
GYLDENDAL NORSK FORLAG AS	19	10	9
STIFTINGA DET NORSKE SAMLAGET	12	4	8
HUMANIST FORLAG AS	10	6	4
H ASCHEHOUG & CO W NYGAARD AS	10	3	7
SOLUM BOKVENNEN AS	8	4	4
FALCK FORLAG AS	8	1	7
BONNIER NORSK FORLAG AS	8	2	6
ORKANA FORLAG AS	7	4	3
FRISK FORLAG AS	7	1	6
AGENDA RES PUBLICA MEDIA AS	7	4	3
SVEIN SANDNES BOKFORLAG AS	6	1	5
MUSEUMSFORLAGET AS	6	3	3
FORLAGET MANIFEST AS	6	4	2
FORLAGET OKTOBER AS	5	3	2
BODONI FORLAG AS	5	1	4
SKALD AS	4	1	3
MEGAFON FORLAG AS	4	2	2
KOLOFON FORLAG AS	4	1	3
FLUX FORLAG AS	4	0	4
AUDIATUR BOKHANDEL AS	4	1	3
ARES FORLAG AS	4	0	4
ST OLAV FORLAG & BOKHANDEL AS	3	0	3
FORLAGSHUSET VEST AS	3	0	3
DET NORSKE BIBELSELSKAP STI	3	1	2
WIGESTRAND FORLAG AS	2	0	2
PANGOLIN FORLAG AS	2	0	2
ORFEUS PUBLISHING AS	2	0	2
MANUSKRIPT FORLAG AS	2	0	2
FØLGE UTVIKLING AS	2	0	2
FONNA FORLAG LL	2	1	1
DOCUMENT MEDIA AS	2	0	2
BOKHUSET FORLAG AS	2	0	2
ASCHEHOUG AS	2	0	2
YOU AND ME LINDA REKE	1	0	1
WALLABY AS	1	0	1
VORMEDAL FORLAG	1	0	1

VICTORIA FORLAG Torill Stokkan	1	0	1
VENTURA FORLAG AS	1	0	1
UTEN TITTEL AS	1	1	0
TORVILD SVEEN KOMMUNIKASJON	1	0	1
TIDVIS FORMIDLING AS	1	0	1
SVEIN-OVE ARNESEN	1	0	1
STUDY BUDDIES HANSEN	1	0	1
SPENN FORLAG HANSØ	1	0	1
SPARTACUS FORLAG AS	1	1	0
SOLLIA FORLAG Bjørn Brænd	1	0	1
SKRIVEKUNSTAKADEMIET STI	1	0	1
SIROHI PRESS	1	0	1
SIRI SPILLUM	1	0	1
SIRI LINDSTAD	1	1	0
SIIVET AS	1	0	1
REKTOR NILSEN	1	0	1
REDSHIFT AS	1	0	1
RASMUSHUSET AS	1	0	1
PIAMO AS	1	0	1
PELIKANEN FORLAG AS	1	1	0
PARKMERK.NO ØYVIND BØRVEN	1	0	1
ORKU RÅDGIVING OG KURS AS	1	0	1
ORDAVIND CHRISTIN CASTBERG BRÅTHEN	1	0	1
OMI TEKST & FOTO Oddrun Midtbø	1	1	0
OMDAL FORMIDLING	1	0	1
OLE MORTEN ORSET	1	0	1
NORSK BÆREKRAFT, OLSEN	1	0	1
NORD-AURDAL MÅLLAG	1	0	1
NORDANE-Roar Østli	1	0	1
NOBOX AS	1	0	1
MELK	1	1	0
MASTER MEDIA Morten Larsen	1	0	1
MARTENS JOHAN-DITLEF SIV ARK MNAL	1	0	1
MARIAN VAN DER MEIJDE	1	0	1
MARIA CELINE LUNDEBY	1	0	1
MARIA ALMLI	1	0	1
LÆREBOKFORLAGET DA	1	0	1
LORD JIM PUBLISHING AS	1	1	0
LA MASKEN FALLE MED MAI CAMILLA MUNKEJORD	1	0	1
KUNSTEN Å LEVE AS	1	0	1
KAPABEL FORLAG AS	1	0	1
JENZA AS	1	0	1
INGER MARIE VINGDAL	1	1	0
INA ILKAMA SHAKTISKOLEN	1	1	0
HÅNDSLAV FORLAG AS	1	0	1
HILDEGARD FORLAG AS	1	1	0

HENMO TEKST OG TANKE	1	0	1
HANSERUD ANALYSE OG FORMIDLING	1	0	1
FRYD BY KAASE	1	0	1
FRI FLYT AS	1	0	1
FORLAGET LILLE MÅNE AS	1	0	1
FORLAGET HISTORIE & KULTUR AS	1	0	1
FORD FORMGIVNING FORTISSIMO FORLAG	1	0	1
FISKERI HUB AS	1	0	1
FAVOLA FORLAG AS	1	0	1
EST ARTE MEDIA AS	1	0	1
ENSJØ VIDEO AS	1	0	1
DESPITE HOVLANDSDAL	1	0	1
DEN HØYE HALE AS	1	0	1
CINERAMA Kjetil Lismoen	1	1	0
CINEMA FORLAG AS	1	0	1
CHRISTINA SØGÅRD CONSULTING AS	1	0	1
CÁLLIIDLÁGÁDUS AS	1	0	1
BUGGE PUBLISHING	1	0	1
BRAATHEN OG CO AS	1	0	1
BOOKEA VULKANISTERNA AS	1	0	1
BOKSTAV FORLAG Grete Kvalheim	1	0	1
BOKFORLAGET HØST AS	1	0	1
BLINKE FORLAG AS	1	0	1
BLACK BOX TEATER AS	1	0	1
BJØRK INNOVASJON	1	0	1
BJERKREIM RAGNAR	1	0	1
BJERKFONI AS	1	0	1
BCRESCUEMAN AS	1	0	1
ANSTEN STUDIO	1	0	1
ANNE SÆLEBAKKE	1	0	1
ANNA RAMSKOV LAURSEN	1	0	1
ABSOLUTT FORLAG ERLAND BEKKELUND	1	0	1
Totalt	391	142	249